

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-68>

УДК 339.923(477+560) : 061.1ЄС

УКРАЇНА ТА ТУРЕЧЧИНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЄВРО-ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

UKRAINE AND TURKEY ON THE WAY TO THE EU: THE MAIN PROBLEMS OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS

Дугієнко Наталя Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4551-5548>

Флоренцев Роман Сергійович

магістр 2 курсу,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0001-8860>

Duhiienko Natalia, Florentsev Roman
Zaporizhzhia National University

У статті проаналізовано проблеми вступу України та Туреччини до Європейського Союзу. Досліджено характер вимог, перешкоди та критерії, що ставляться перед державами, які прагнуть набути членства у Європейському Союзі. Розкрито політичні та економічні компоненти, що стоять на заваді вступу країн до ЄС. Досліджено та визначено рівень запозичення та доцільної взаємодії у використанні досвіду у процесі євроінтеграції. Виявлено основні переваги ефективної координації європейських країн у сфері контролю, співпраці та боротьбі з чинниками, що порушують європейський устрій.

Ключові слова: євроінтеграція, Європейський Союз, територіальна цілісність, економіка, Туреччина, Україна.

The article analyzes the problems of the accession of Ukraine and Turkey to the European Union. The nature of the requirements, obstacles and criteria faced by states seeking to become members of the European Union has studied. The political and economic components that stand in the way of countries joining the EU was reveal. The level of borrowing and appropriate interaction in the use of experience in the process of European integration was investigate and determined. The main advantages of effective coordination of European countries in the field of control, cooperation and struggle against factors that disrupt the European system have revealed. The object of research of integration processes in the field of political, economic, social processes that create problems for the European integration of Ukraine and Turkey. The subject of this scientific article is a study of the current legislation on the European integration of Ukraine and Turkey with their concretization and definition. The purpose of the article is to research and generalize the problems of the accession of Turkey and Ukraine to the EU. Ukraine and Turkey are neighboring countries with many cultural, economic and political differences. At the same time, these countries have a common goal – to become a member of the EU. On their way, countries face certain difficulties and obstacles. In this context, a detailed analysis of the mechanisms and methods by which Ukraine and Turkey are trying to fight the problems on the way to European integration can be of practical value. Territorial proximity, significant demographic potential, favorable geopolitical position of both countries allow borrowing and effective use of mutual experience in various spheres of life, including in the field of preparation for joining the EU. No other European Union country or accession candidate has taken as long to become a member of the Union as Turkey. In general, it is possible to single out two large groups of problems that stand in the way of the European integration process of these countries. The first group has a problem related to objective factors – the need to modernize the economy, political system and legislation of the region, which is a candidate for EU accession. Another group of problems concerns subjective reasons – the domestic political situation in the EU, etc.

Keywords: European integration, European Union, territorial integrity, economy, Turkey, Ukraine.

Постановка проблеми. Україна з Туреччиною є сусідніми країнами, між якими є багато відмінностей, як культурних, економічних та політичних. Водночас ці країни мають спільну мету – набуття членства в ЄС. На своєму шляху країни постають перед певними труднощами та перешкодами. У цьому контексті практичну цінність може мати детальний аналіз механізмів і методів, за допомогою яких Україна і Туреччина намагаються боротися з проблемами на шляху євроінтеграції. Територіальна близькість, значний демографічний потенціал, вигідне геополітичне положення обох країн дозволяють запозичувати та ефективно використовувати взаємний досвід у різних сферах життя, у тому числі у сфері підготовки до вступу до ЄС. Жодній країні Європейського Союзу чи кандидатам на вступ не знадобилося стільки часу, щоб стати членом цього союзу, як Туреччині.

Загалом можна виділити дві великі групи проблем, які стоять на шляху євроінтеграційного процесу цих країн. Перша група має проблему, пов'язану з об'єктивними факторами – з необхідністю модернізації економіки, політичної системи та законодавства регіону, який є кандидатом на вступ до ЄС. Інша група проблем стосується суб'єктивних причин – внутрішньополітична ситуація в ЄС та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дане питання є предметом дискусій не тільки у науковій сфері, але й в політичній. Дослідженням проблем євроінтеграційного процесу займаються багато вчених і дослідників: В. Галан, І. Маринів [1], Г. Єрмакова [2], О. Чубрикова [3], Н. Мхітарян, В. Мовчан, П. Рудяков, О. Куріло [4] та ін. Вони досліджували проблеми інтеграції України або Туреччини та співпраці з ЄС, проблеми регіональної інтеграції та питання вступу до ЄС.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі важливо глибше з'ясувати особливості євроінтеграційних процесів, перешкод критеріїв вступу та перспектив долучення до ЄС, враховуючи досвід зарубіжних країн.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження й узагальнення проблем вступу Туреччини та України до ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для обох країн євроінтеграція – це шлях моделювання економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності виробників промислових това-

рів, вихід зі світової відсталості. Україна, як невідомий кліринговий центр у Європі, орієнтується на динаміку моделі соціально-економічного розвитку провідних європейських країн.

Політичні переваги інтеграції до ЄС пов'язані з просуванням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки [5]. Зближення з ЄС є запорукою, а виконання його вимог – інструментом розвитку демократичних інституцій. Крім того, членство в ЄС відкриє шлях для створення структур колективної безпеки в Європейському Союзі, забезпечить більш ефективну координацію з європейськими країнами у сфері експортного контролю та нерозповсюдження зброї масового знищення, а також уможливить співпрацю в боротьбі з терористичною організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною імміграцією, торгівлею наркотиками.

Згідно з домовленістю Європейського Союзу прямо визначено лише два критерії членства. Країна, яка хоче бути членом, має відповідати географічному критерію, поважати та дотримуватись цінностей, на яких ґрунтується ЄС (політичні критерії) [3].

Членство у ЄС вимагає наявності інституційної стабільності, що гарантуватиме демократію, верховенство права, захист прав людини, повагу та захист меншин, існування функціональної ринкової економіки, а також вміння справлятися з конкуренцією у ринковій економіці всередині Союзу.

На перший погляд, процедура подачі заявки зрозуміла та доступна, але слід врахувати політичні та економічні реалії. Яскравим прикладом того, наскільки процес вступу може бути затяжним й невдалим до Європейського Союзу, є досвід Туреччини.

Загалом можна виділити дві великі групи проблем, які стоять на шляху євроінтеграційного процесу цих країн.

До першої групи належать проблеми: проблеми економічного характеру, які пов'язані з досить низьким рівнем розвитку економік України та Туреччини; проблема адаптації законодавства до європейських стандартів. Ця група пов'язана з готовністю країни до вступу в ЄС, оскільки це питання вже вирішується політичними елітами, можливо, за соціологічними дослідженнями певна частина транскордонного населення України та Туреччини негативно ставиться до євроінтеграції.

Проблеми другої групи полягають в тому, що європейське законодавство не готове включити українців і турків до Євросоюзу, тому що вони при вступі до ЄС, стають одним з найбільших представників у Європарламенті,

а отже стають найвпливовішими членами. Тож у європейській громадській думці є небажання приймати нових членів.

Туреччина досі не є повноправним членом Європейського Союзу. Аналіз робіт сучасних вчених включає в себе переважно актуальний стан турецьких відносин та перспективи вступу Туреччини до Європейського Союзу. Детально представлено хід переговорного процесу та впровадження реформ, а також культурні, релігійні та політичні причини, які стоять на шляху прогресу Туреччини. Аналізуючи фактичні обставини, фактори та перешкоди можна розділити на дві групи: політичні та релігійні.

В першу чергу варто звернути увагу на проблему республіки Кіпр. Кіпр, який фактично розділений на дві частини – Турецька Республіка і Північний Кіпр. Так і в Україні присутня дана проблема була ще в довоєнний стан: АР Крим та Донбас. Іншою складовою політичного чинника Туреччини є причетність Європейського Союзу до нестабільності демократичних інститутів щодо гарантій та захисту прав і свобод людини. Похитнула впевненість у стабільній політичній ситуації спроба державного перевороту у 2016 році. Група військ намагалася захопити владу в країні та усунути її. Представники країн членів ЄС не висловили свою позицію щодо подій, а звернулись з офіційними заявками вже після завершення подій, зокрема після підтримки США.

Не менш важливий і релігійний аспект. Серед країн ЄС є побоювання посилення ісламських тенденцій. Сама релігія є найпоширенішим об'єднуючим елементом європейських країн, сформованою системою світоглядно-цивілізаційних цінностей, і церквою та її вчення закладали підґрунтя моноетичного виховання людини та громадянина. Посилення уваги до релігії в країнах ЄС та майбутніх членів спільноти зумовлене насамперед процесом формування нової європейської ідентичності. І поряд з універсальними демократичними цінностями саме християнська спадщина притаманна більшості народів Європи, часто є визначальною цивілізаційною рисою європейців [2; 3].

Варто розглянути фактори, що гальмують рух України до ЄС: по-перше, це повільність у здійсненні економічних реформ, по-друге, відсутність помітних результатів внутрішніх соціально-економічних перетворень; по-третє, відсутність консенсусу щодо європейського вибору серед населення та відсутність у суспільстві досвідчених експертів з євроінтеграції, насамперед серед політичної еліти та державних службовців України; по-четверте,

помітний розрив у рівнях економічного розвитку України та європейських країн; по-п'яте, значна різниця в рівні життя населення; по-сьоме, неузгодженість правових систем.

Європейський Союз є найбільшим економічним партнером України для іноземної промисловості. Ні російська агресія, ні насильство на це не можуть вплинути. Україна лише вдвічі збільшила експорт до ЄС у 2021 році. Це металургійна промисловість, сільськогосподарська продукція, машинобудування [6].

Україна експортує не тільки товари, ІТ-експорт торік перевищив 5 мільйонів доларів. Також Україна посідає перше місце серед країн Східної Європи за привабливістю для ІТ-аутсорсингу. Український експорт до ЄС у 2021 році склав 8,3 млрд дол. Отже, Україна має великий потенціал для економічних і торгових відносин з ЄС. Україна має 30 відсотків світових чорноземів, одну із найбільших територій родючих ґрунтів у Європі [7].

23 червня 2022 року країни члени Європейського Союзу проголосували за надання Україні статусу країни кандидата на вступ до Європейського Союзу. Проте, надання статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу це тільки перший крок. На шляху до вступу Україні необхідно провести низку реформ та адаптувати українське законодавство у відповідність до європейських критеріїв [8]. Європейським Союзом було надано ряд вимог, які необхідно виконати на шляху до європейської інтеграції.

Висновки. Таким чином, Україна і Туреччина пішли абсолютно різними шляхами до ЄС і опинилися на різних рівнях інтеграції. Туреччина неодноразово була асоційованим членом Європейського Союзу, що давало їй переваги перед Україною. Водночас можливість вступу Туреччини до ЄС викликає найбільший спротив у громадян, які проживають у країнах-учасницях союзу. Україну традиційно критикують за високий рівень корупції, а істотною перешкодою є небажання Туреччини визнати Республіку Кіпр. Серйозною проблемою для обох країн є низькі економічні показники, далекі від європейських. Дипломатичні відносини стали досить напружені. Але незважаючи на все Туреччина офіційно продовжує курс на вступ у Євросоюз. З приводу України: з урахуванням впливу інтеграційних факторів однозначно перспективнішими є політична, економічна та соціальна сфери держав Євросоюзу. Вона вже зробила багато роботи, тому буде найближча перспектива до членства в ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Галан В. О., Маринів І. І. Вплив принципу недискримінації на набуття членства в ЄС: довгий шлях Туреччини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 354–360. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/92.pdf (дата звернення: 2.11.2022).
2. Єрмакова Г. С. Релігійний фактор і питання інтеграції Туреччини в ЄС: організаційно-правовий і теоретико-методологічний аспекти. *Держава та регіони*. 2018. № 3. С. 11–15. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2018/4.pdf (дата звернення: 2.11.2022).
3. Чубрикова О. Євроінтеграційна мета в концепції сучасної зовнішньої політики Туреччини: переосмислення руху до Європейського Союзу в 50-ту річницю підписання Угоди про асоціацію. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2013. Вип. 20. С. 44–51. URL: <https://cutt.ly/wM0sWCz> (дата звернення: 2.11.2022).
4. Куріло О. Інтеграція Туреччини до Європейського Союзу: організаційно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 357–360. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/67.pdf> (дата звернення: 2.11.2022).
5. Відносини між ЄС та Україною: інформаційна довідка. *Офіційний сайт Європейського Союзу*. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquartersHomepage/29685/node/29685_uk (дата звернення: 2.11.2022).
6. Державна служба статистика України. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 2.11.2022).
7. Логвиненко Б., Половинка В. Чому Україні треба ЄС, а ЄС зараз треба Україна. *Сайт організації Ukraïner*. 17.03.2022. URL: <https://ukraïner.net/ukraine-eu/> (дата звернення: 2.11.2022).
8. Україна – кандидат в ЄС: які законодавчі зміни слід очікувати. *Платформа ліга: закон*. 6.07.2022. URL: <https://cutt.ly/DM0hAjA> (дата звернення: 2.11.2022).

REFERENCES:

1. Galan V. O., Maryniv I. I. (2021) Vplyv pryntsyphu nedyskryminatsii na nabuttia chlenstva v YeS: dovhyi shliakh Turechchyny. [The impact of the principle of non-discrimination on EU membership: Turkey's long journey]. *Legal scientific electronic journal*. No. 3. P. 354–360. Available at: http://lsej.org.ua/3_2021/92.pdf (access date: 11/2/2022).
2. Yermakova G. S. (2018) Relihiinyi faktor i pytannia intehratsii Turechchyny v YeS: orhanizatsiino-pravovyyi i teoretyko-metodolohichniy aspekt. [The religious factor and the issue of Turkey's integration into the EU: organizational-legal and theoretical-methodological aspects]. *State and regions*. No. 3. P. 11–15. Available at: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2018/4.pdf. (access date: 11/2/2022).
3. Chubrikova O. (2013) Yevrointehratsiina meta v kontseptsii suchasnoi zovnishnoi polityky Turechchyny: pereosmyslennia rukhu do Yevropeiskoho Soiuzu v 50-tu richnytsiu pidpysannia Uhody pro asotsiatsiiu. [European integration goal in the concept of modern foreign policy of Turkey: rethinking the movement towards the European Union on the 50th anniversary of the signing of the Association Agreement]. *Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine*. Issue 20. P. 44–51. Available at: <https://cutt.ly/wM0sWCz> (access date: 11/2/2022).
4. Kurilo O. (2019) Intehratsiia Turechchyny do Yevropeiskoho Soiuzu: orhanizatsiino-pravovyyi aspekt. [Integration of Turkey into the European Union: organizational and legal aspect]. *Entrepreneurship, economy and law*. No. 12. P. 357–360. Available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/67.pdf> (access date: 11/2/2022).
5. Vidnosyny mizh YeS ta Ukrainoiu: informatsiina dovidka. [Relations between the EU and Ukraine: informational reference]. *Official website of the European Union*. Available at: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquartersHomepage/29685/node/29685_uk (access date: 2.11.2022).
6. Derzhavna sluzhba statystyka Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://ukrstat.gov.ua> (access date: 11/2/2022).
7. Logvynenko B., Polovynka V. (03/17/2022) Chomu Ukraini treba YeS, a YeS zaraz treba Ukraina [Why Ukraine needs the EU, and the EU now needs Ukraine]. *Website of the Ukraïner organization*. Available at: <https://ukraïner.net/ukraine-eu/> (access date: 2.11.2022).
8. Ukraina – kandydat v YeS: yaki zakonodavchi zminy slid ochikuvaty. [Ukraine is a candidate for the EU: what legislative changes should will expected]. *League Platform: Law*. 07/06/2022. Available at: <https://cutt.ly/DM0hAjA> (access date: 11/2/2022).